

Hatása Krúdy Gyula „A podolini kísértet“ című regényére

A *Kísértet Lublón* jegyzetei közt (Krk 5. köt. 232–233. l.) már rámutattunk arra, hogy Krúdy Gyula »A podolini kísértet« (1906) című regénye feltűnő mértékben emlékeztet Mikszáth különböző műveire. Mondhatni: Krúdy regénye nem más, mint Mikszáth-regények és elbeszélések átírt egyvelege. Miután megjelöltük a *Kísértet Lublónból* kölcsönzött részeket, most a *Beszterce ostromából* való átvételeket is ki kell fejtenuk.

Krúdy regényének főalakja: Riminszky Kázmér gazdag podolini polgár, aki a Heidelbergből ideszóktetett Wart Erzsébet (Lizi) kegyeire pályázik. Lizit tulajdonképpen a niszderi várúr, Kavaczký György akarta feleségül venni, de a lány egy Pogrányi nevű költőt szeretett. A vetélytársak párbajt vívtak, Pogrányi elesett. Lizi elátkozta Kavaczkýt s cirkuszi lovárnó lett. »Jégkeblű hölgy«-nek nevezték, mert semmiféle férfiostromnak nem engedett. Tizenhat éven át volt cirkusznál. Egyszer csak eltörte a lábát, s akkor mégis beköltözött a niszderi várba, Kavaczkýhoz. Kavaczký Lizi utáni szerelmi bánatában félőrülte itta magát. Végül is Erzsébet rávette, hogy legyen öngyilkos. Kavaczký eleget tett Erzsébet kívánságának: egy csókja ellenében megmérgezte magát. Így lett Wart Erzsébet a niszderi vár úrnője. Most Riminszky (a harmadik volt heidelbergi diák) közeledett Erzsébethez. Erzsébet viszonozza Riminszky szerelmét, de az öregedő lovag közben szemet vet egy Prihoda Anna (Ancsurka) nevű kis parasztlánykára, akit ő maga

vitt Erzsébet szobalányául. Ott szépen kiöltöztették. Később Riminszky Lőcsén neveltette, hogy feleségül vegye. A féltékeny Erzsébet ekkor kísértet képeben áll Riminszky elé, s ez szörnyethal. A várúrnó mint kísértet továbbra is babonás félelemben tartja a vidéket. Ancsurka a Szepesség leggazdagabb leánya lett, mert Riminszky minden vagyonát ráhagyta, s a lány apja is hazatért Amerikából, meggazdagodva. Ancsurka nemsokára férjhezment egy hozzáillő fiatal emberhez.

E vázlatos tartalmi kivonatból is könnyű megállapítani az átvételek tömegét. Krúdy regényének majd mindenik alakját a *Beszterce ostroma* hőseiről másolta. Pongrácz, Estella, Apolka modellje mellett a mellékszereplők (gazdag polgárok, várnép stb.) mintái is első olvasásra felismerhetők.

A fiatal Krúdy naív Mikszáth-utánzásának közelebbi szemléltetése végett idézzük regénye két részletét:

A IX. fejezetből:

»Hajnalodott, amikor lódobogás hallatszott lenn a piacon.

Riminszky úr nem igen aludt, gyorsan az ablakhoz lépett és felnyitotta azt. A holdvilágos térségen nyargalva jött a fehérszakállú Mik és mögötte a nyeregben ott ült Ancsurka. Hosszú uszályos ruhája lobogott utána és aranyos cipőjén megreszketett a holdsugár.

Riminszky úr a következő percben odalenn volt az utcán. Két karjával leemelte Ancsurkát a nyeregből. Szólni nem igen tudott mindjárt. Csak nézte a leány fehér arcát, tündöklő szemét.

Az öreg Mik a földre zörrent és nagy komolysággal jelentette:

— A kisasszonyt Toporcon megtaláltam, és legjobbnak tartottam mindjárt magammal hozni.

Riminszky úr hálásan veregette meg az öreg Mik hátát.

— Jer, Ancsurka, jer — szólt Riminszky a leányhoz. — Többé sohasem engedlek el magamtól.

Felvitte az emeletre, és ott a legnagyobb székbe leültette, amely székek piros bársonyból volt az ülése és a lábai aranyozott oroszlánkarmokban végződtek s a legenda szerint, eddig benne csupán lengyel vojvodák ültek, nem pedig elveszett és megtalált tötleánykák.

— Ülj itt, Ancsurka, és ha kedved tartja, sohase is kelj fel innen. Annyi szolgálóleányod lesz, ahány ujjad van és mindnek te parancsolhatsz.

Ancsurka tágranyílt szemmel hallgatott.

— Selyemből, bársonyból lesz a ruhád és szinaranyból a papucsod. Mindent megkapsz, amit szád, szemed kíván. Csak itt kell maradnod mindig.

Ancsurka azt hitte, hogy álmodik. Lehajtotta a fejét és titkon megcsípte a karját. Ébren volt, valóság mindaz, amit hallott...

Még mindig az a sárga bársony lovaglő-ruha volt rajta, amelyet a niszderi várban viselt. Riminszky úr hallgatva nézte és nagyon kimelegedett. A következő percben lehajolt és megcsókolta az Ancsurka kezét.

Amire Ancsurkának vérvörös lett az arca.»

A X. fejezetből:

»Aki Podolinban azelőtt ismerte a Riminszky-házat, ugyancsak elbámulhatott, ha útja véletlenül rövid időn belül arra vitte és az ódon háznak nyomát kereste.

Mintha mindenestül elnyelte volna a föld a vén portát. Helyébe egy mosolygó, vidám házikót építettek szorgalmas kezek. Azaz talán a falak megmaradtak, csak régi színiket váltották fel mással. Azelőtt komor zöldék voltak, most rózsaszínűek lettek. A tetőről leverték a mohos zsindelet és helyébe tarka, sokszínű zsindelet raktak. Az új kapun rézkilincs ragyogott, amelyet egy görbe lábú öreg ember sűrűn fényesített. És az ablakokból a zordon vasrácsok helyett vidámságot jelentő világos függönyök nevettek ki.

Amíg az ódon ház megifjodott, Riminszky úr se maradt tétlenül...

Midőn Ancsurka látogatására ment Lőcsére ahol egy egész házat bérelt ki a leánynak és öreg nénikéjének, ahonnan majd illendő módon elhozassa feleségének, négy fehér lovat fogatott a kocsijába és a bakra zsinóros, kardos huszár ült.

Riminszky szakított az európai viselettel. Szárnyas kabátban, kürtőkalapban, laktopánkában mindenkit láthat Ancsurka. De ugyan van-e Lőcsén olyan valaki, aki zöld szattyán-csizmát hord a lábán és minden lépésénél finoman muzsikál az ezüstsarkantyú? De még zöld mentőt, arannyal gazdagon kihányva, kócsagtollas főveget se hord minden ember.

Amikor üveges hintóján végigrobogott a kis falukon, a tótok lekapták a kalapjukat. Azt hitték, hogy maga a király jár közöttük, vagy legalább is annak a helytartója.

Akik ismerősebbek voltak a dolgokkal, szájukkal csettintve magyarázták:

— Nem született még olyan tótleány a világon, mint Prihoda Anna. A Szűz Mária vigyázott reá a bölcsőjében, az vezette a kezénél fogva későbbben is. Azért nem volt szüksége Prihoda Annának az édesanyjára. Mária azt mondta neki: „Eredj pihenni, te szegény tótasszony, eleget dolgoztál, kapáltál már; majd én vigyázok az árvádra.” És akire Mária vigyáz, Riminszkyhez adja feleségül.

Mások nem ebből a szempontból fogták fel a dolgot.

— Bolond ez a Riminszky, az Isten elvette az eszét. Minek neki Prihoda Anna? Egy egész vármegye minden szép leánya a felesége lehetett volna, ő pedig kiválaszt magának egyet. Majd megúnja, majd eldobja...

Az üveges batár sohasem jött üresen. A hintó mögé terjedelmes láda volt csatolva és a ládában mindig akadt valami ajándék Ancsurkának, meg Marczinkánének. A legszebb ruhákat Ancsurka viselte Lőcsén, a legdrágább kalapjai neki voltak, selyem, bársony, brokát annyi hevert a szobájában, hogy akár boltot rendezhetett volna be belőle. De több esze volt, hogy boltot rendezett be volna, egész nap azon töprengett Marczinkánéval, hogy mit varrjanak ők abból a sok drága kelméből? Később erről is gondoskodott Riminszky úr,

— mintha csak az Ancsurka gondolatát találta volna ki, — három
varrónőt beállított a lőcsei házba, azok aztán reggeltől estig egyebet
sem tettek, mint varrták, varrták a sok drága kelmét...»